

Hyvät kuulijat hyvät Pyhäjokiset.

Elämme historiallisen päivän iltaa. Itsenäisen kunnan nykymuotoinen historia alkoi 150 vuotta sitten syyskuussa 25 päivänä 1865. Tuolloin päätettiin kunnallishallinnon perustamisesta Pyhäjoelle. Pyhäjoen Merijärven ja Oulaisten edusmiehet ottivat uuden asetuksen edellyttämät toimet käsittelyyn kirkkoherran virkatalossa Nikkarilassa pidetyssä yhteisessä pitäjäkokouksessa. Pyhäjoelta osallistui kokoukseen useimpia talonisäntiä. Kokouksen yksimielinen päätös oli, että pannaan kunnallishallitus toimeen keisarillisen asetuksen jälkeen. Vaan kirjurin valitseminen ja hänelle palkan määrääminen heitettiin ensimmäiseksi maanantaiksi adventin jälkeen. Myös joulukuun 4 päivän kokous oli Nikkarilassa. Pyhäjokisia oli useita isäntiä, puhetta johti kirkkoherra Karl Aejmeleaus. Kokouspöytäkirjaan ensimmäiseen kohtaan kirjattiin puheenjohtajan puhe keisarillisen asetuksen tarkoituksesta maalla. Hän puhui kuinka tarpeellinen ja hyödyllinen toimi oli pitäjälle. Pitäjämiehet nyt yksimielisesti käsittävät korkian esivallan tämän säätämällä ja tunnustivat kunnallishallinnon toimeenpanemisen tarpeellisuuden. Pyhäjoen kunnan kuntakokouksen esimieheksi eli puheenjohtajaksi puhuttiin talonisäntä Aleksanteri Pirkola ja varapuhemiehksi maanmittari Johan Juvelius.

Joulukuun kokouksessa keskusteltiin myös kunnankirjurikysymyksestä. Pyhäjoki ja Merijärvi päätyivät yhteisen kirjurin palkkaamiseen. Kirjurin palkaksi päätettiin ja määriteltiin 30 tynnyriä jyviä, puolet rukiita ja puolet ohria. Lisäksi kirjurille luvattiin 4 penniä jokaiselta häneltä annetusta kuittikirjasta kuin myös rätingin jälkeen palkintona siitä mitä vuoden alla on kulunut kirjoitusaineeksi, postirahaksi jne. niin kuin keisarillinen 49 asetus osoittaa. Kokousväki sai myös vertailtavaksi kirjurikandinaatit, joista parhaat kiralliset todistukset olivat kuopiolaisella entisellä vääpelillä Maurits Alfthanilla. Helmikuun kokouksessa häneltä ei saatu tarkempia tietoja, jotka eivät olleet kovinkaan myönteisiä ja kokous päättikin valita kirjuriksi kauppias Robert Snellmanin.

Kuntakokous oli kunnallisen päätöksenteon keskus ja paikka, missä tavallinen kuntalainen saattoi tuoda mielipiteensä julki. Kaikilla ei aivan ollut asiaa kokouksiin. Asetuksen mukaan kuntakokoukseen sai osallistua kaikki hyvämaineiset kunnan jäsenet, jotka olivat Suomen kansalaisia ja olivat kunnan verovelvollisia ja saivat itsensä ja omaisuutensa vallita. Verorästejäkään ei saanut olla vuotta pitemmältä ajalta. Naisilla osallistumisoikeus oli leskillä ja naimattomilla täysi-ikäisillä. Palkolliset sulki kuntakokouksen ulkopuolelle asetuksen määräys siitä, että toisen isännyyden alaisuudessa olevat eivät saaneet osallistumisoikeutta. Äänestykset kokouksessa tapahtuivat veronmaksukyvyyn mukaan yksi äyri vastasi yhtä ääntä. Liiallisen vallan keskittymisen esti kuitenkin säädös, joka määräsi, ettei kukaan saanut käyttää enempää kuin kuudesosaa läsnä olevista äänistä. Näitä kuntakokouksia oli noin seitsemän kertaa vuodessa.

Aleksanteri Pirkolan jälkeen kuntakokouksen esimiehinä olivat seuraavat henkilöt. J:H Juvelius, Juho Vuotila, Jaakko Luoto, Antti Annala, Anders Gyllander, K:V Reponen, Jonathan Gummerus, Jaakko Börklund, Kalle Mikkonen.

Kokouksen tarkoista osallistumismäärästä ei ole säilynyt tietoja, sillä usein kirjuri tyytyi toteamaan, että kokoukseen oli saapunut suuri joukko kuntalaisia.

Kaikin ajoin ei pyhäjokisia kiinnostanut osallistua kuntakokouksiin ja yhteiset asiat jäivät vähälle huomiolle.

Kaikulehden kirjeenvaihtaja Edvard Fisk jakoi toukokuussa 1891 moitteita” Kuntalaisten asioita puhuakseni, saan myös mainita siitä välinpitämättömyydestä, joka täällä tahtoo vallita kunnallisten asioiden suhteen,

kun ei näet tulla kokouksiin asioista keskustelemaan ja päättämään, vaikka esimies kyllä kokoukset julistuttaa kirkossa useat kerrat, waan ihme ja kumma ei tässäkään kokouksessa ole ainuttakaan osallistujaa Yppärin ja Limikakylän edustajaa. Ei edes kylän esimiehetkään, joitten velvollisuus, ainakin minun luullakseni tarkistaa yhteisiä asioita joista heille maksetaan palkka.”

Historia todistaa meistä Pyhäjokisista sen, että yhteiset asiat ovat kiinnostaneet lievästi. Johtunee varmaan siitä, että asiat ovat olleet täällä hyvin. Ei ole ollut tarvetta muutokselle.

Jo vuoden 1865 kunnallisasetus oli antanut mahdollisuuden valtuuston perustamiselle. Valtuustojärjestelmään siirtyminen eteni kuitenkin hitaasti. Kymmentä vuotta myöhemmin säädetyssä kunnallislaisissa suhteellisilla vaaleilla valittu valtuusto määrättiin pakolliseksi. Vaatimuksella tähdättiin siihen, että kaikki piirit saisivat tasapuolisen vaikutusmahdollisuuden kunnallisessa päätöksenteossa.

Ensimmäiset uuden lain mukaiset kunnallisvaalit oli määrä panna täytäntöön vuonna 1918, mutta kansalais- ja vapaussota siirsi ne joulukuulle.

Kiinnostus kunnallisvaaleja kohtaan pysyi hyvin vähäisenä aina toiseen maailmansotaan saakka. Alimmillaan pyhäjokisten vaali-into oli vuonna 1923 kunnallisvaaleissa jossa äänestysprosentti oli 6.3%

Kunnantuvasta virastotaloon. Kunnallishallinon kokouksia pidettiin alkuaikoina Nikkarilassa sekä Lohikosken ja Kittilän mailla. Vuonna 1872 kokouspaikan tarjoaisi Kaukon lukkarinpuustelli. Sittemmin kokoukset pidettiin Ala-Hourulassa ja Kaarelassa. Vuonna 1884 kauppias Jaakko Björklund suostui luovuttamaan kokoustilat kuntakokoukselle 10 markan vuosivuokraa vastaan. Oman kuntatuvan tarpeeseen herättiin kymmenen vuotta myöhemmin. Vuonna 1893 maaliskuussa todettiin: Koska kunnassa ei ole huonetta kuntakokoukselle eikä muita yleisiä tarpeita varten, niin katsottiin semmoisten tarpeen vaatimaksi ja päätettiin, että se rakennetaan siitä huonerakennuksesta jonka kunta osti pappilan huutokaupasta. Puutavara kerättiin manttaaliluvun perusteella. Puutavaran pituus ja vahvuus oli tarkin määritelty. Puut piti kuljettaa paikalle laskiaistiistaina. Rakennustyöt saatiin päätökseen vuoden 1894 loppupuolella. Vuonna 1923 kunnantupa todettiin kylmäksi ja epäkäytännölliseksi. Uuden kunnantalon rakentamista ryhtyi selvittämään toimikunta. Seuraavana vuonna Pekka Salo tarjosi taloan kunnanhuoneeksi, mutta hintaa pidettiin liian korkeana. Tilat löytyivät Hourulasta aina vuoteen 1941 saakka. Annalaan kunnantoiminnot siirtyivät seuraavaksi. Kun talvisota puhkesi, lisääntyivät kunnalliset toimet ja vaativat aukiolo aikojen pidentämisen. Vuonna 1941 kunnantoimisto oli auki joka arkipäivä kello 9-17. Annala palveli kunnan tarpeita kahden vuosikymmenen ajan. Uudeksi kunnantaloksi hankittiin alun perin Toivo Möttösen rakentama kiinteistö vanha kunnantalo ns. 4-h tupa. Jossa kunnalliset palvelut toimivat vuoteen 1970-lopulle. Nykyinen Urho Lehtolan rakentama virastotalo valmistui vuonna 1979. Kerrosaltaan 1835 neliön talo maksoi 3.6 milj. markkaa.

Pyhäjokiset ovat tämän historian ajanjakson aikana kokeneet suuret nälänhädät, monet kulkutaudit kovat sodat ja luja usko kuntaan, on kantanut vaikeat ajat. Usko parenpaan huomiseen on pitänyt kunnan toiminnan aina saavutettavissa. Silakka, peruna, nauris ja leipä niillä täältä on ponnistettu ja vaikeudet voitettu. Välillä on ollut tiukkaa ja verorahoille on ollut monenlaista käyttöä. Ajan saatossa on mitä moninaisia kunnan päätöksiä. Niitä on arvosteltu aivan kuin nytkin on tuumittu, että pieleen meni riippuen

siitä kuka tehtyä päätöstä tulkitsee. Kunnallinen päätös on aina asioiden kompromissi jossa on otettu huomioon yhteiset näkemykset.

Nyt elämme syvässä taantumassa. Käytämme yhteisiä varoja enemmän kuin tuotamme. Ensi vuonna talouden ennustetaan kasvavan 1.4 % ja vuonna 2017 1.3% Talous on supistunut kolmena vuonna peräkkäin, eikä nopeaa käännettä ole odotettavissa.

Pyhäjokiset ovat kokenut monet karvaat vaiheet tämän ajanjakson aikana. Hävitty sota karjalan luovutus, siirtolaisten asuttaminen olivat kovasti kansalaisia koskettavia eritoten niille jotka joutuivat jättämään rakkaat kotiseudut. Vuosina 1900-1904 muutti pyhäjokisia terveessä työiässä olevia ihmisiä Ameriikkaan yli tuhat. Muutto Ruotsiin 1960 luvulla oli vilkasta. Nyt maissa jossa demokratia ei toimi on joutunut jättämään kotinsa miljoonia ja ovat etsimässä turvallista maata jossa voisi aloittaa uuden ja turvallisen elämän. Kysyn olemmeko täällä Pyhäjoella valmiit auttamaan näitä turvapaikkaansa etsiviä maailman kansalaisia.
OLEMMEKO?

Elämme kuitenkin vapaassa vauraassa maassa jossa on kuntalaisilla ja kaikilla samat oikeudet ja velvollisuudet. Mielipiteensä voi ilmaista vaikka puusta ja tämä ei herätä muita tuntoja kuin sen, että henkilö on tosissaan.

Muutoksen tuulet puhaltavat nyt Pyhäjoella koneet liikkuvat ja taloja nousee kuin sieniä sateella ja kaikilla on mahoton kiire. Toisia katsotaan vähän totisina ja tuumataan, että mitähän tuokin ajattelee tuntuu, että olemme menettäneet lähestymisen taidon. Kannustan pyhäjokisia keskustelemaan yhteisistä asioista ja tuomaan niitä päättäjien tietoon jotta uudistukset saisivat asianmukaisen valmistelun ja tulisivat päätökseen.

Hyvät kuulijat. Kun selasin pyhäjokista historiaa 150 vuoden ajalta tulin tulokseen, että olemme vähän totista ja jäykkää väkeä. Löytyi historiasta poikkeuskin kun eräs lehti uutisoi pyhäjokiset huumori kuntalaisiksi ja joilla on rohkeutta. Uutinen meni näin Pohjanmaalla Pyhäjoella ovat metsästäjät opettaneet susia uimaan veneen perässä köyden varassa ja ilmeisesti sudet metsien pedot eivät olleet oppineet uimaan meressä, niin ne oli ammuttu haulikolla ja kuolleet sudet olivat löytyneet Hanhikiven niemeltä.

Toivotan kaikille valoista tulevaisuutta ja kaikkea parasta.